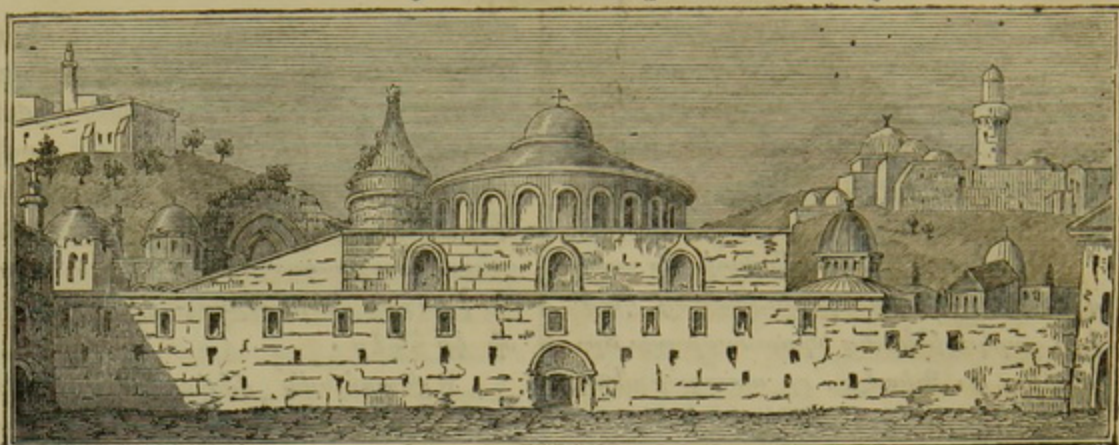

ՏԱՍՆԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ
ԹԻԻ 7.

ԱՄՍԱԳԻՐ

ՅՈՒԼԻՍ 31
1875.

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԾԱՂԿԱՔԱՂ ԱՄԵՐԻՔԱԿԱՆ

ՅԱՓՇՏԱԿՈՒԱԾ ԶԷՆՔԵՐ

“ԱՐԴԵՆՆԵՐ ԷՆԿԱՅ, ՂԱՅԴ ԻՆՅ ԳՈՐԴ” : Ա. ՍԱՄՈՒԷԼ. ԻԱ. 9.

ԴԱԻԹ զինքը հալածողներէն
փախաւ. Աշտարհս, բարի մարդ մը
հալածած ատենը, շատ շուտ կը վազէ :
Երկիրը զԴաւիթ բռնելով սպաննելու
կ'աշխատի : Դաւիթ քահանայի մը
տունը երթալով սուր մը կամ նիզակ
մը կը խնդրէ զինքը պաշտպանելու
համար : Քահանան մահացու զէնքեր
գործածելու սովորած չըլլալուն՝ Դաւ-
թին կ'իմացնէ, որուզածը չունէր, սա-
կայն յանկարծ քահանային միտքը

Ժ

Թուր մը կուգայ, որ խնամով պատա-
տուած եւ մէկ կողմը դրուած էր
այն մի և նոյն Թուրը, որ յառաջագոյն
Գողիաթ գործածած էր, և Թուրը վալ
կը բերուի. և մինչդեռ այն սուր շող-
չողուն, յիշատակելի պողոպատիկը պա-
տանքներէն արձակուելու վրայ է,
Դաւթի միտքը կը լուսաւորի յիշելով
որ այն մի և նոյն Թուրն էր, որ ինքը
Գողիաթու գէմ կուռած ատենը ի-
րեն գէմ գործածուած էր և քահա-

19

հային սրատանքներէն զայն հանած ա-
տենը հաղիւ հաղ Գաւիթ կարող կ'ը-
լայ իւր ձեռքերը հեռու պահել. Գա-
ւիթ իւր ձեռքերը այն հին սուրին
կարկառելով կ'ըսէ. « Արդ նման չի կայ,
չայդ ինչ արդ » :

Այն կատեմ ուրեմն նախ որ ամեն
գիտնական հետազոտութեանց կամ
խուզարկութեանց նկատմամբ այս ճիշ-
մարիտ է : Գիտէք, որ աստղաբանու-
թեան, երկրաբանութեան և ժամա-
նակագրութեան առաջին գտումները
Քրիստոնէութեան դէմ պատերազմե-
լու համար գործածուած են : Աշխար-
հային փիլիսոփայութիւնը իւր քրի-
նութեանցը եւ երկասիրութեանցը
տենեկէն դուրս դալով ըսաւ. « Հի-
մայ երկրիս բուն կազմուածքէն եւ
երկնային մարմիններու շարժումէն պի-
տի ապացուցանենք որ Աստուածա-
շունչը սուտ մի է, և թէ մարդոց մէջ
տիրած Քրիստոնէութիւնը կատարեալ
խաբէրայութիւն մի է » : Բարի մար-
դիկները սարսափեցան. հեռագի-
տակները, Լիյոնի թակոյկներն, և
լեբորական ամաններու շարքերը այս
ամենը Փղտացւոց ձեռքն էին : Սա-
կայն որ մը Քրիստոնէութիւնը ինք-
զինքը պաշտպանելու համար ասգիս
անդին նայած ատենը պատահմամբ
այն մի և նոյն հին թուրը տեսաւ, որ
այս հուժկու եւ հսկայ Փղտացիները
ճշմարտութեան դէմ գործածած էին
և ազաղակեց. « Արդ նման չի կայ, չայդ
ինչ արդ » :

Եւ Կոիերնիկոս և Գալիլիոս եւ
Քեքլէր եւ Իսահակ Նիւթըն յառաջ
դալով աշխարհիս ըսին, որ ըստ իրենց
երկրային եւ երկնային խուզարկու-
թեանցը, այն մեր պաշտած Աստուծոյ
վեր իշխող ներկայութիւնը գտած է-
ին, եւ որով հին Աստուածաշունչը
սկսաւ ինքզինքը Քուրանէն, Շէսթէ-

րէն և Զիւտա Վեսթայէն թօթուիլ
որոնցմով ծածկուած էր, և դպրոցակա-
նին դրասեղանին վրայ քիմիաբնին գոր-
ծանոցին մէջ եւ Քրիստոնէին քով
անշարժ և անպատասխանի մնացած էր,
մինչդեռ միջագիշերային երկնից զան-
գաստան աշտարակը 'ի գովեստ նորա
նուիրական ներգաշնակային եղանակ
մի կը հնչէր :

Աշխարհային փիլիսոփայութիւնը
ըսաւ. « Նիւթըն 'ի յաւիտենից (յա-
ւիտենական) է » աշխարհս միշտ կար,
Աստուած չէ զայն ընողը : Քրիստո-
նէական փիլիսոփայութիւնը իւր եր-
կաթեայ գաւազանը ապառաժներու
կը միսէ և կը գտնէ որ աշխարհս առ-
տիճան առ աստիճան շինուած էր,
ուստի կէտ մը պէտք էր եղած ըլլար,
ուսկից սնոր յառաջագիմնութիւնը
կամ ընթացքը սկսած ըլլայ : Ուրեմն
ո՞վ սկսած է զայն : Եւ այսպէս այն ա-
ռարկութիւնը յաղթուեցաւ, մինչդեռ
Աստուածաշունչի առջի երեք բառե-
րուն մէջ կը գտնենք որ Մովսէս սբան-
չի ճշմարտութիւն մը ըսած է, երբ
ըսաւ. « Ի սկզբանէ » :

Աշխարհային փիլիսոփայութիւնը
ըսաւ. « Քու Աստուածաշունչը ամենա-
սխալ գիրք մի է » : Հին Կտակարանին
մէջ եղած կրկին և կրկին անգամ կրեկ-
նուած այն մարտիկ համար ըսուածը
մեծ սխալ մի, յիմարութի մի, գատողու-
թեան դէմ բան է. մարտիկներու գա-
լըտեան մէջ բանակի նման երեւցած
բան մի չի կայ, բանակ մի կը քալէ,
մարտիկները կը թռչին, բանակ մի կար-
գաւ և ետեւէ ետեւ կ'երթայ, մա-
րտիկները անկարգ կերպիւ : Սպասէ ը-
սաւ, Քրիստոնէական փիլիսոփայու-
թիւնը, և 1868 ին այս երկրիս հարա-
ւային արեւելեան մասին մէջ Քրիստո-
նէայ մարդիկները գացին մարտիկներու
արշաւանքը քննելու : Շիտակ զիմացս

նստող մարդիկներ կան, որոնք երկրին այն մի և նոյն մասին մէջ այս մարախներու բանակին գաղուստը դիտած են և գտնուեցաւ որ բոլոր լրագիրները «մարախներու բանակին» վրայօք անգիտութեամբ սկսան խօսել: Ինչո՞ւ չէ, մարախները կ'երևի թէ հրամանատար մի ունին, բանակի մը նման կ'արշաւեն, բանակի մը նման կանգ կ'առնուն: Երբէք սլաք մը աւելի մեծ ուղղութեամբ մի սլացած չէ, որչափ մարախներու գաղուստը առանց նոյն խօս հօգին պատճառաւ մէկ կողմ դառնալու: Եթէ հով ծագի մարախները կ'յնան, և վար խնայէն ետքը նորէն վեր կը բարձրանան մի և նոյն արշաւանայ գիծը բռնելով, ոտք մի անգամ չի զանազանելով: Հին Աստուածաշունչը ամեն ատեն ուղիղ է ուրեմին, երբ մարախներու բանակի նման գաղստան վրայօք կը խօսի և աշխարհային փիլիսոփայութիւնը սխալ:

Աշխարհային փիլիսոփայութիւնը ըսաւ. «Լուսոյ նկատմամբ» այդ բոլոր ըստածը թէ լոյսը կաւի մը նման կնքոյն դարձաւ, պարզապէս յիմարութիւն և դատողութեան դէմ բան մի է:

Հին ատենուան աշխարհային փիլիսոփայութեամբ, լոյսը շիտակ ուղղակի կուգայ: Քրիստոնէական փիլիսոփայութիւնը կ'ըսէ, սպասէ քիչ մը և յառաջ դիմելով կը գտնէ որ մթնոլորտը լոյսին ճառագայթները երկրիս բոլորտիքը կը ծռէ կամ կը կորէ բառաւ բառ ըսելով, «Ինչպէս որ կաւը կնքոյն:» Նորէն Աստուածաշունչը ճիշդ է, աշխարհային փիլիսոփայութիւնը նուրէն սխալ է:

«Ո՛հ» կ'ըսէ «Աշխարհային փիլիսոփայութիւնը, Յովրի գրքին մէջ գրուած աշխարհիս հիմնարկութեանը նկատմամբ եղած բոլոր այն ակնարկութիւնները պարզապէս յիմարութիւն

մի է:» «Ուր էիր կ'ըսէ Աստուած երբ աշխարհիս հիմքը կը հաստատէի»: Աշխարհ հիմքը չունի: Քրիստոնէական փիլիսոփայութիւնը գալով կը գտնէ որ, «Հիմնարկութիւն» թարգմանուած բառը աւելի աղէկ խոշոր կամ փոշի թարգմանութիւն պէտք էր: Ուստի հիմայ տես թէ երբ որ ուղիղ կերպիւ թարգմանուի, ինչպէս պիտի կարգացուի, «Ուր էիր դուն երբ երկրիս փողակները կամ խողովակները հաստատուցի»: Ուր է փողակ կամ խողովակը, Աստուծոյ ձեռքը կամ արին է խողովակ մը, որուն մէջ որ և իցէ աշխարհ մը դառնալու համար բաւական ընդարձակ է:

Աշխարհային փիլիսոփայութիւնը ըսաւ. Յեսուին Արեւը և Լուսինը կեցնել տալը ի՞նչ անտեղի պատմութիւն մի է, եթէ աշխարհս երկրորդական վայրկեան մի կեցած ըլլար ամբողջ տիեզերքը իւր օրինաւոր ընթացքէն պիտի ելէր: «Կեցիր» ըսաւ Քրիստոնէական փիլիսոփայութիւնը, ոչ, այդչափ մի շտապեր: Աշխարհս երկու շարժում ունի—մէկը իւր առանցքին վրայ, միւսն ալ արեւին բոլորտիքը: Հարկ չի կար որ զանոնք կեցնել տուած ատենը, երկու շարժումները եւս կենային, միայն մէկը, այսինքն աշխարհիս իւր առանցքին վրայ դառնալը կեցնելը բաւական էր: Պատճառ մի չի կար կարծելու թէ ինչո՞ւ երկրիս շարժումէն դադարում մը ամբողջ տիեզերքը պէտք էր անկարգել կամ օրինաւոր ընթացքէն շեղեցնել Յեսու ճիշդ, և Աստուած ճիշդ էր: Անհաւատութիւնը ամեն ատեն սխալ է, գիտեմ որ սխալ պիտի ըլլար: Շնորհակալ եմ Աստուծոյ որ ժամանակը եկած է երբ Քրիստոնէայք որ և իցէ գիտնական խուզարկութիւններէ հարկ չ'ունին վախնալ:

ձշմարիտը այս է որ կրօնքը և գիտութիւնը յաւիտենական բարեկամութեան համար ձեռք ձեռքի զարկին, և երկրաբանութիւնը որչափ խորունկ փորէ, և աստղաբանութիւնը որչափ բարձր սաւառնի, մեղի համար լաւագոյնն է : Տէր Յիսուսի Քրիստոսի բանակը աշխարհիս գիտութեան գիտանոյններուն վրայ յարձակելով յաղթանակեց և ամենաբարձր աշտարակներուն վերայէն խաչին դրոշակը ծածանել սկսաւ, և Քրիստոսնէութիւնը այս գիշեր Աւսանիի և Ուօշինիթի գիտարաններէն իւր ձեռքը դէպ ՚ի գիտնական զէնքերուն կը կարկառէ գոչելով, « Ա՜րդ նշմանը չե՛կայ, զայդ ինչ քոյր » :

Այսօր կէս օրէն ետքը Հերշէլի վերայօք կը կարգայի, որ հեռագիտակով մը մէտեօրայի մը նայած ատենը, երբ որ հեռագիտակին երեսը եկաւ այնչափ լոյսը զօրաւոր էր, որ իւր աչքերէն հեռացնելու պարտաւորեցաւ : Եւ ճիշդ մի և նոյնը եղած է որ շատ աստղագէտներ գիտանոց մը դացած և միջագիշերային երկինքը նայած են և Տէր Աստուածը վեթխարի աշխարհի մը միջոցով անոնց տեսութեանը փայլած ջղացած է և ուսեալ մարդը աղաղակած է. « Ո՞վ եմ ես, կորսուածքս, պիղծս, Ողորմէ Տէր Աստուած ամենակարող » :

Նորէն կը նկատեմ որ աշխարհիս ճանապարհորդելու համար ունեցած միտումը, որն որ բարոյականի և կրօնքի հակառակ էր, մեր կողմը գալու վրայ է, Այն մարդը որ Երկրով երթալու աւտենը գողերու մէջ ինկաւ, շատ մը ճանապարհորդներու նշանակը կամ օրինակն էր : Շատ մը մարդիկնէր կան որ իրենց բնիկ աեղը դանուած ատեննին խիստ ուղիղ ընթացքի տէր մարդիկնէր են, բայց անկէջ դուրս երթալուն իրենց սրտիւր յափշտակել կուտան

և իրենց բարի ունակութիւնները կը գողցնեն : Շատ քիչ մարդիկ կան որոնք տեղափոխութեան մի ճնշման կամ բռնութեան կարող են տանելու : Ծո. վեղերեայ տեղի մը մէջ վեց շաբաթը շատ մարդիկնէր դատապարտած բարոյապէս մեղցուցած է : Հին ատենը Աստուած մարդոց առուտուրի համար ճանապարհորդելը արգիլեց, այն բանին ապականիչ աղդեցութեանը պատճառաւ : Շատ մը բաւական մարդիկնէր հիմայ ալ մէկ տեղէ միւս տեղ տեղափոխութեան ունեցած աղդեցութեան չեն կրնար դիմանալ : Ոմանք, որոնք Պրութլինի մէջ Կիւրակին սուրբ պահելու մասին խիստ կանոնաւոր եւ հաստատուն կ'երեւին, երբ Սպանիա գտնուին, միշտ Կիւրակի օրերը յլամարտութիւնը տեսնելու կ'երթան :

Պշատոն բւած է, որ քաղաք մը ծովին տասը մղանէն աւելի մերձաւորութեամբ պէտք չէ շինուիլ, որպէս զի մի գուցէ վաճառականութիւն ընելու փորձութեան մէջ ինկայ : Սակայն աշխարհիս ճանապարհորդելու այս միտումը, որն որ բարւոյն հակառակ էր, մեր կողմը բերուելու վրայ է : Այս շոքեկառքերը ինչու մեր Աստուածաշունչները պէտք չեն տանելու : Այս շոգենաւները մեր քաղաքիները պէտք են փոխադրելու : Այս նուաստիները, որոնք աշխարհիս շուրջը քաղաքէ քաղաք կարշաւեն, Քրիստոսնէական Բեթելներու պէտք են դարձուիլ եւ դուրս երթալով հեթանոս աղգաց մէջ զՔրիստոս քարոզեն : Ռօպենսօնի և Թհօմքսնի և Պրքհարտի վերագառնալէն և մեղի Սելովամի և Կաիառնաուումի և Երուսաղէմի վրայօք խօսելէն և մեղի Քրիստոսի քարոզած շուշաննէրուն և Պօղոսի նաւաբեկութիւն կը բւած ծովափին եւ Յորդանանու անցած հոսանքներուն և ընկղմեալ Եգիպտոս

տալուց տատանած դիտկներուն, Կարմիր ծովուն ափանց վրայօք խօսելէն ՚ի վեր՝ Աւետարանները գեղեցկութեամբ և ազդեցութեամբ անհունապէս բազմապատկուած են :

Մարդուն մէկը բաւ . Սուրբ Երկիրը անհաւատ գայի և Գրիստոնեայ դարձայ : « Սուրբ Երկիրը երթալու համար երկաթուղի չենելու գազափարին չեմ՝ հակառակիր, կը փափաքէի որ ամբողջ աշխարհս կարող ըլլար երթալ Գողգոթան և Բեթղէհէմը տեսնելու » : Եթէ հիմայ ջորեւ պաններու վճարելիս մեզ ձեռք չի տար . սակայն երբ շոգեկառք ըլլայ, գուցէ Կոստանդնուպօլսէն Յսպպէ, տոմսով մը առնելը ձեռք տայ և այս կերպիւ Սուրբ Երկիրը տեսնելու երթանք : Հոն թող Գրիստոնեայները ճանապարհորդեն : Աստուած յաջողութիւն տայ շոգեկառաց, և այս գիշեր խորունկ ծովուն վրայէն բաբախող շոգենաւին աւաջնորդէ, անոր լուսափայլ լուսիցը, փոսփորային հետքին վրայէն որ նոր գահաւոր այլքէ գահաւոր ալ լիք ալեկոծեալ Տիբերեայ ծովուն վրայ քայլեց : Ճաբոնցիները ծովուն կողմէն մեղի գալով մեր քաղաքակրթութիւնը կը տեսնեն և մեր Գրիստոնեութիւնը քննելով և վերագառնալով բոլորը կը սխալման, որուն վրայ ճաբոնի կայսրութիւնը կը սխալ տատանիլ, մինչեւ որ Յիսուս իշխէ մինչեւ ուր որ Արեւն իւր յաջորդական ճամբորդութիւնները կ'ընէ, և այն հրազէնը որով անհաւատ ճանապարհորդը Արաբացի ձիուն և անապատի շնագայլին հետ մարտնչած էր, Եկեղեցւոյն յանձնուեցաւ և մենք մեր ձեռքերը գէտ ՚ի յայն կարկառելով կը գոչենք . « Ա՜րդ նման չե՛ կայ, զայդ ինչ գո՛ր » :

Աշխարհիս ուսմանց և ճարտարախօսութեանց մասին ալ այսպէս եղած

է : Ժողովուրդը բաւ, « Կրօնքը՝ կուսանց համար շատ աղէկ է, մանկանց համար շատ աղէկ է, բայց ոչ թէ մարդերու համար » : Այսու ամենայնիւ Գրիստոսի բանակին արձանագրութեանը մէջ անցած երաժշտութեան մէջ Մօզարթը և Հէնսլը ունինք . Գանովայ և Միջի Անձելօ՝ քանդակագործութեան մէջ . Բաֆայէլ և Բէյնօլտս՝ պատկերահանութեան մէջ . Հարվէյ և Պէրհայր՝ դեղագիտութեան մէջ . Քօուբը և Սքօթ՝ բանաստեղծութեան մէջ . Կրօթիրս և Պըք՝ քաղաքագիտութեան մէջ . Պոլ և Լէյպնից՝ փիլիսոփայութեան մէջ . Թէօֆիլ Զալմերս և Ջօն Մէսն՝ աստուածաբանութեան մէջ :

Աշխարհային ամենէն պոյժառ և գեղեցիկ գրուածքները բոլորն ալ Աստուածաշնչական ակնարկութեամբ կը վաւիւրն : Մերակոյտական բանասացութեանց և գրագէտներու ճառերուն մէջ Մինայն կ'որոտայ և Գողգոթայն աղերսանօք կը հրաւիրէ, և Սելավամի ջուրերը կ'եռան : Սամուէլ Լ . Սօթհարտ պալատի և ծերակոյտի սենեակներուն մէջ հզօր մէկն էր, այսու ամենայնիւ իւր ամենամեծ ճարտարխօսութիւնը այն օրուան համար պահեց, երբ Բրինսթընի մէջ գրական ընկերութեան սկզբին՝ Աստուածաշնչի գեղեցկութիւնը և վեհութիւնը պաշտպանեց, Գանիէլ Ուէպըսթըրը Հէյնը կըսէ ատենը չէր որ իւր գլխաւոր սրահները ընդունեց, ոչ ալ երբ իւր ճարտարախօսութեանը թնթախօսութեանը Պնքրօի Բլըյն, այն Ամերիկայի յեղափոխութեան տատանող Մինային վրայ սկսաւ օրտացնել . հասկա, այն օրը երբ համբաւաւոր Կիրարտի կտակի դատին իւր սէրը Գրիստոնեական կրօնքին համար ցոյց տալով զԱստուածաշունչը գովաբանեց : Միւս

կողմը գտնուած ճարտարախօսութիւնը և ուսումը մեր կողմը եկած է : Ուր է Կիպոյնի պատմական գրիչը : Ուր է Բօպէս բիւրի թուրը : Ասոնք Աստուծոյ գտնին համար յաւիտականեցան : «Ասոր նմանը չի կայ, զայդ ինչ ասար» :

Այս օրուան մէջ խիստ կ'անձկալին որ մամուլը և բանախօսներու բեմը Քրիստոնէութեան կողմը գտնուէին, սակայն փորագրչին գանակին և պատկերհանին մատիտին անտես կը լամբ : Հնագէտը կ'երթայ պատկերաւից նկարներու աւերակները կը տեսնէ, կամ Թէբայի եւ Նինուէի եւ Պօմպէյի քանդակուած սիւները կը քննէ և ետքէն մեղի հին արհեստներուն անքարոյականութիւնը վրայ խօսելու համար ետ կը դառնայ : Եւ իրօք հիմայ միայն արհեստապէս ընտիր սեպուած քանդակագործական և պատկերհանութեան օրինակները, որ աւերակներու մէջ կը գտնուին, տեսնելու անվայել կամ անյարմար ըլլալով բանալիի ներքեւ կ'զուլուած են : Պօղոս առաքեալ ինչպէս պէտք էր զգացած ըլլալ արդեօք երբ այն անմարդութեց մէջ տեղը կեցած, որոնք Կորնթոսի պատերէն, քարայտաւանդներէն և շուկաներէն իրեն վրայ սեւեռած կը նայէին, և ինքը անմեղ և արդար Յիսուսը կը քարոզէր :

Աշխարհիս արհեստը պղծութեան յանցանաց և մահու կողմն էր : Աւելի առաջ երթալով վերջի օրերս Վատիկանը և մայր եկեղեցիները կրօնական պատկերներով լեցուած էին : Աշխարհիս թիթեանները Բաֆաւէները, և ճիթթութոնները պատառի և եկեղեցւոյն պատերուն վրայ «Յիսուսի Քրիստոսի մը կրտսերութիւնը» և «Տիրոջը ընթրիքը» և «Խաչելութիւնը» և «Յարութիւնը» և «Վերջին դատաստանը» գրին : Սակայն բոլոր այս պատկերները նախա-

պաշարման պատճառ եղած էին :

Խեղճ և տգէտ բարեպաշտներ գալով կը խաչակիւրեն զիրենք, իրենց համբիւնները կը համարեն, բուլբուր կ'անուն, նկարուած պատերը կը նային և եկեղեցիէն դուրս անհաւատ և չի փրկուած կ'երթնէ : Հենրիկոս Ը. անմարդութիւն համար Սուրբ Մօրգեղեցիկ պատկերը ինչ աղղեցութիւն ունէր : Լօրտձեֆրիսի անիրաւ դատաւորին համար վերջին դատաստանին պատկեր մը ինչ էր : Անուրբ Նէրօնին համար Յորդանանու մէջ մկրտութեան պատկեր մը ինչ աղղեցութիւն ունէր : Աշխարհիս արհեստը գեռ եւս նախապաշարման և մահու կողմն է : Սակայն այս հիմա փոխուելու վրայ է : Քրիստոնեայ պատկերհանը հիմա Հռովմ կերթայ պատկերներուն կը նայի և իւր Ամերիքական ուսարանը այս հին վարպետներուն ունեցած յատկութիւններէն կամ յաջողակութենէն հետը կը բերէ : Քրիստոնեայ եկեղեցական պաշտօնեայն Վենետիկ կ'երթայ «Քրիստոսի խաչելութեանը» կը նայի և իւր Ամերիքացի բեմը կը վերադառնայ, Փրիչին չարչարանաց վրայ այնպիսի կերպիւր մը խօսելով, որ երբէք անկից առաջ ըսած չէր :

Հետաքրքիր ճանապարհորդը Հռովմ կ'երթայ և Բաֆաւէի վերջի դատաստանին պատկերին կը նայի : Արտասուելու կը սկսի և պանդոկը իւր սենեակը կը վերադառնայ և կ'աղօթէ Աստուծոյ, որ այն օրուան պատրաստէ զինքը, երբ

Թիբիի նման յիսուած

Բոյալաւ երկէն պիտի գալարի :

Մեր կիրակնօրեայ լրագիրները և պատերը «Նգիւտական պալատին մէջ Յովսէփու» «Գուբին մէջ Դանիէլին,

«Հնոցին մէջ Ահաբբի» «Նաւաբեկութեան մէջ Պօղոսին և «Խաչելութեան վրայ Քրիստոսի» պատկերներովը զարդարուած են : Աղօթելու վրայ ծընրադրած Սամուէլին մէկ պատկերը ձեր զաւակներուն համար բարեպաշտութեան վրայ լսուած քսան քարոզներէն աւելի նշանակութիւն ունի : Արհեստաւորին ձեռքը նկարուած Քրիստոսի մէկ նայուածքը ձեր զաւակաց համբերութեան վրայ ըսուած յիսուն քարոզներէն աւելի ազդեցութիւն ունի : Աշխարհի գեղարուեստը Քրիստոսի համար գործածուելու վերայէ : Թ՛հօրեօլունսի քանդակիչ գործին եւ Կհիւլանտաճօլի մատիոր ինչ եղան . ճշմարտութեան համար չի յափշտակուեցան : «Արդ նմանը չի կայ, լայր ինչ գործ» :

Նայնպէս կը նկատեմ նաեւ գործ և առտուրի սրամտութեան և յաջողակութեան մասին : Քրիստոս երկրիս վրայ եղած ատենը անոր հետեւող ժողովուրդը մեծ մասամբ ընկերական դիրք մը կամ վիճակ մը չունէր : Ամբողջ Առաքելոց մէջ միայն մէկ անձ մը կար բնականապէս նշանաւոր : Յովսէփ Արեմաթացին այն ապառաժին մէջ մեռեալ Քրիստոսի համար բացած խռոչովը միթէ իր շահը վրտանգի ներքեւ ձգեց :

Փոքր Ասիոյ վաճառականաց մէջ քանի՜ հոգի Քրիստոսի բարեկամութիցոյց տուին : Ոչ մէկը : Երբոր Պետրոս Յոսպէ եկաւ . Սիմօն անուենով կաշի բանողը մը քով կեցաւ : Քրիստոսի աւնունը Հռովմէական փոխանակարանին և կամ Կորնթոսի վաճառանոցներուն մէջ ինչ ազդեցութիւն ունէր . ոչինչ, ոչինչ :

Ժամանակին զլսաւոր մարդիկները չ'ուզեցին որ Քրիստոսի հետեւողներուն մէկը ըլլալով իրենց զգօ-

նութեան կամ խելացութեան համբաւը վտանգի ենթարկեն : Հիմայ այս ամենը փոխուած է : «Այսօր մեր մեծ քաղաքներուն ամենահօգոր մարդկանց մէջ Քրիստոնեայ վաճառականներ և Քրիստոնեայ սեղանաւորներ են, և եթէ վաղը առեւտրական ժողովին մէջ մէկը ելլալով Քրիստոսի անունը վատահամբաւել ուզէ, անմիջապէս լռեցնել կուտան զանի և կամ դուրս կը փոքնաւեն : Մեր Քրիստոնէութեան համար բոլոր գործողներուն առաջին կարգին մէջ այսօր Քրիստոնեայ վաճառականներն են : Եւ աշխարհիս ձեռնարկութիւնները ուղիղ կողմը գալու վրայ են :

Քանի մը տարի առաջ կտակով կալուած մը ձգուած էր, որուն բոլոր եկամուտը անհաւատ գիրքեր տալով եկուել կը մոխուէր : Կերպիւ մը իրենք փոխուեցան և այն կալուածքին բոլոր եկամուտը քարոզական խնդրոյն կը մոխուի :

Մամուլներու մէջ ամենէ ընտիր շինուած մամուլ մը անհաւատական յորդորներ կամ գիրքեր տպելու համար շինուեցաւ : Սակայն հիմա այն մամուլը Աստուածաշունչ տպելէ զատ ուրիշ բան չունէր : Կը հաւատամ որ ատեն պիտի գայ, երբ վաճառականական ընկերութեան մէջ Քրիստոսի ձայնը ամեն ձայներէ աւելի զօրաւորը պիտի ըլլայ : Եւ Թարսիսին նաւերը ընծաներ պիտի բերեն և Սաբայի թագուհին իւր փառքը և արեւելքի իմաստունները իրենց կնիքովը և խունկը պիտի բերեն : Այս գիշեր այս քաղաքին գործի մարդիկներուն վրայ կը նայիմ և կը բերկրիմ այն ակնկալութեամբ, որ իրենց սրամտութիւնը, յաջողակութիւնը, եւ տաղանդը քիչ ատեն ետքը Քրիստոսի ծառայութեան պիտի բերուի և այն ատեն ամենահօգոր գործի մը պիտի ըլլայ, «Արդ նմանը չի կայ, լայր ինչ գործ» :

Արդ՝ եթէ ինչ որ ըսած եմ՝ ճշմարիտ է : Ուրեմն ի կորուստ վհատութեան : Եթէ գիտութիւնը ուղիղ կողմը, և աշխարհիս ճանապարհորդելու միտումը ուղիղ կողմը, և աշխարհիս ուսանողութիւնը ուղիղ կողմը և պատկերհանութիւնը ուղիղ կողմը, և աշխարհիս գործի սրամտութիւնը և յաջողակութիւնը ուղիղ կողմը ըլլայ . Քուկդէ, ո՛վ Տէր, թաղաւորութիւնը :

Ո՛հ, կարգի անցէք ով բոլոր ժողովուրդներ : Մեծ, Վսեմ, բան մի է այսպիսի բանակի մէջ գտնուիլը և Քրիստոսի պէս հրամանատարէ մը առաջնորդուած այսպիսի յաղթութեան մը ճամբուն վրայ գտնուիլը : Եթէ ըսածներս ճշմարիտ են, այն ատեն Քրիստոս այս աշխարհէս որեւիցէ արժէք ունեցող բաները հաւաքելու վրայ է, և աշխարհիս վրայ անորմէ դուրս բան մի չի պիտի մնայ, բայց միայն աղբը, դիրար : Մենք ապստամբ եղած ենք, սակայն հիմայ արքայական աթոռէններդութեան յայտարարութիւն մի յառաջ կը խաղայ ըսելով, «Ո՛վ որ կ'ուզէ, թող գայ» : Որչափ երկարատեն ալ թափառած ըլլաք, որչափ մեծ ալ եղած ըլլան ձեր յանցանք-

ները, «Ո՛վ որ կ'ուզէ թող գայ» : Ո՛հ, երանի թէ այս գիշեր բոլոր այս ունեցողներս Քրիստոսի կողմը, Քրիստոսի բանակին կարգին մէջ, կարող ըլլայի բերել եւ գգալ որ այս դռնէն դուրս Յիսուսի թշնամի մի չի պիտի ելլէր : Ո՛հ, անիկա սիրող Յիսուս մի է : Անիկամարդուս ամենէ հաւատարիմ բարեկամն է : «Անիկա սրջափ բարեգութ է, սրջափ սիրող, սրջափ համակրող : Զեմ իմանար թէ ինչպէս կրնաք անորմէ հեռու կենալ : Եկէք հիմայ և անոր ձեռն մատուցած ողորմութիւնը ընդունեցէք : Ո՛հ, տեսէք զանի, երբ իւր փրկութեան բազուկները կարկառելով կըսէ . «Նայեցէք ինձի, ով աշխարհիս բոլոր ծայրերը և փրկուեցէք, վասն զի ես Աստուած եմ» : Այս ընտրութիւնը պէտք էք ընել, թող հոս գրտնուող իւրաքանչիւրը այս ընտրութիւնը ընէ, և այն ատեն կամ ջուրերու ընթացքը տնկուող ուռենւոյ ծառ մը պիտի ըլլաք և կամ հովէն քշուած մը զեղ մը :

Dr. T. DE WITT
TALMAGE